

NIEBIESKO–NIEBIESCY

ZMIANA SYTUACJI OSÓB ZE SPEKTRUM AUTYZMU
W RELACJI Z POLICJĄ W SYTUACJI KRYZYSOWEJ

PORADNIK dla OSÓB z ASD

ORAZ ICH RODZIN I OPIEKUNÓW

PORADNIK POWSTA PRZY WSPÓRACY
FUNDACJI FIONA i KOMENDY WOJEWÓDZKIEJ POLICJI w POZNANIU

SPIS TREŚCI

1. Uprawnienia policjanta	1
2. Szczególne uprawnienia	3
3. Legitymowanie	4
4. Podejrzany w postępowaniu karnym	7
5. Świadek	12
6. Poszukiwany	21
7. Pokrzywdzony	26
8. Warsztaty dla osób z ASD	31

Poradnik powstał jako efekt innowacji społecznej Fundacji FIONA przy współpracy Komendy Wojewódzkiej Policji w Poznaniu, pt.: „NIEBIESKO – NIEBIESCY Zmiana sytuacji osób ze spektrum autyzmu w relacji z Policją w sytuacji kryzysowej”.

Innowacja realizowana była w ramach projektu: „Przepis na wielkopolską innowację społeczną – usługi opiekuńcze dla osób zależnych”, którego celem było: wsparcie rozwoju innowacyjnych rozwiązań, które przyczynią się do skuteczniejszego i efektywniejszego niwelowania problemów społecznych związanych z zabezpieczeniem potrzeb osób zależnych. Projekt realizowany był na zlecenie Ministerstwa Rozwoju w ramach IV Osi Priorytetowej Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 4.1 Innowacje społeczne i współfinansowany ze środków UE w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Dziękujemy za zaangażowanie i wsparcie:
Komendantowi Wojewódzkiemu Policji w Poznaniu,
Zespołowi ds. Ochrony Praw Człowieka
oraz funkcjonariuszom z garnizonu poznańskiego.

1. UPRAWNIENIA POLICJANTA

POLICJANCI WYKONUJĄC CZYNNOŚCI MAJĄ PRAWO:

- ✓ LEGITYMOWANIA
- ✓ ZATRZYMANIA OSÓB
- ✓ POBIERANIA OD OSÓB ODCISKÓW LINII PAPILARNYCH LUB WYMAZU ZE ŚLUZÓWKI POLICZKÓW ORAZ MATERIAŁU BIOLOGICZNEGO
- ✓ PRZESZUKIWANIA OSÓB I POMIESZCZEŃ
- ✓ OBSERWOWANIA I REJESTROWANIA PRZY UŻYCIU ŚRODKÓW TECHNICZNYCH OBRAZU Z POMIESZCZEŃ PRZEZNACZONYCH DLA OSÓB ZATRZYMANÝCH LUB DOPROWADZONYCH
- ✓ DOKONYWANIA KONTROLI OSOBISTEJ, A TAKŻE PRZEGLĄDANIA ZAWARTOŚCI BAGAŻY I SPRAWDZANIA ŁADUNKU
- ✓ OBSERWOWANIA I REJESTROWANIA PRZY UŻYCIU ŚRODKÓW TECHNICZNYCH OBRAZU ZDARZEŃ W MIEJSCACH PUBLICZNYCH
- ✓ ŻĄDANIA NIEZBĘDNEJ POMOCY ORAZ ZWRACANIA SIĘ O NIĄ
- ✓ STOSOWANIA ŚRODKÓW PRZYMUSU BEZPOŚREDNIEGO I BRONI PALNEJ

Najczęstszą przyczyną kontaktu policjantów z osobami z ASD jest poszukiwanie osoby zaginionej.

**SZCZEGÓLNE UPRAWNIENIA PROCESOWE
OSOBY WYMAGAJĄCEJ SZCZEGÓLNEGO TRAKTOWANIA
(PODEJRZANYCH LUB OSKARŻONYCH)**

2. SZCZEGÓLNE UPRAWNIENIA

OSOBA WYMAGAJĄCA SZCZEGÓLNEGO TRAKTOWANIA (PODEJRZANA LUB OSKARŻONA) MA PRAWO DO:

- ✓ niedyskryminowania
- ✓ domniemania szczególnie trudnej sytuacji
- ✓ prawo dostępu do adwokata
- ✓ prawo do pomocy medycznej
- ✓ nagrywania przesłuchań
- ✓ pozbawienie wolności należy traktować jako środek ostateczny
- ✓ prywatności

Powyższe prawa wynikają z konstytucji, przepisów prawa krajowego oraz ratyfikowanego prawa międzynarodowego. W polskim systemie karnym nie dzieli się podmiotów prawa na osoby z niepełnosprawnością i sprawne. Wszyscy mają takie same prawa i obowiązki, choć oczywiście szczególnie stan świadomości (poczytalność) może decydować o karalności czynu.

„Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka.”

(art. 14 ust. 3 ustawy o Policji)

3. LEGITYMOWANIE

Czym jest legitymowanie?

Legitymowanie osób to najczęściej wykonywana czynność przez policjantów. To ustalenie lub potwierdzenie tożsamości oraz innych danych osoby na podstawie posiadanych przez nią dokumentów – ustalenie czy podawane przez osobę dane osobowe są prawdziwe i czy zgadzają z posiadany przez nią dokumentem.

Policjant podczas wykonywania czynności służbowych musi działać na podstawie i w granicach prawa. W przypadku legitymowania istnieje kilka podstaw prawnych, przy czym najważniejszą jest art. 15 ustawy z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji.

Jaki obowiązek ma policjant przystępujący do legitymowania?

Policjant przystępując do czynności legitymowania ma obowiązek podać swoje imię, nazwisko i stopień. Jeżeli policjant nie występuje w umundurowaniu zobowiązany jest do okazania legitymacji służbowej w taki sposób, aby było możliwe odnotowanie danych z tej legitymacji.

Policjant w toku prowadzonej czynności legitymowania zobowiązany jest do respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania praw człowieka. Czynność powinna być przeprowadzona w sposób możliwie najmniej naruszający dobra osobiste osoby, wobec której została podjęta.

Po zakończeniu legitymowania policjant powinien pouczyć osobę o prawie złożenia zażalenia do prokuratora na sposób przeprowadzenia czynności.

Jakie mogą być przyczyny legitymowania?

Policjant ma prawo legitymować osoby zawsze, gdy ustalenie danych personalnych jest niezbędne do wykonania przez niego czynności służbowych np.

- ✓ ustalenie tożsamości osoby podejrzanej o popełnienie przestępstwa lub wykroczenia;
- ✓ ustalenie tożsamości świadków zdarzenia;
- ✓ w związku z realizacją polecenia wydanego przez sąd, prokuratora, organy administracji rządowej i samorządu terytorialnego;
- ✓ identyfikacji osób wskazanych przez pokrzywdzonych jako sprawców przestępstw i wykroczeń;
- ✓ poszukiwaniu osób zaginionych lub ukrywających się przed organami ścigania.

Wymienione podstawy legitymowania są tymi najbardziej typowymi, jednak czynność ta może nastąpić z różnych powodów. Powodem legitymowania może być to, że np. wygląd osoby odpowiada osobie poszukiwanej, osoba zdradza niepokój na widok policjanta, lub przebywa w pobliżu chronionych obiektów ważnych dla bezpieczeństwa i obronności państwa.

Jakie są obowiązki osoby legitymowanej?

Osoba legitymowana zobowiązana jest do okazania policjantowi dokumentu tożsamości, jeżeli posiada go przy sobie. Dokumentem tożsamości jest urzędowy dokument z fotografią potwierdzający dane personalne osoby i posiadający indywidualne oznaczenie (numer i seria). Nieokazanie policjantowi dokumentu, jeżeli posiadamy go przy sobie, jest wykroczeniem i podlega karze. Jeżeli osoba nie ma przy sobie żadnego dokumentu zobowiązana jest do podania prawdziwych danych osobowych.

Podanie nieprawdziwych danych stanowi podstawę do ukarania (art. 65§1 kodeksu wykroczeń). Tożsamość może zostać również ustalona w oparciu o oświadczenie osoby, która zna legitymowanego osobiście i posiada przy sobie dokument potwierdzający jej tożsamość.

Osoba, która odmawia podania danych personalnych popełnia wykroczenie i może zostać zatrzymana i doprowadzona do najbliższego Komisariatu Policji.

A jak to wygląda w praktyce?

Policjant przystępując do legitymowania przedstawi się, a jeżeli nie będzie w mundurze dodatkowo okaże legitymację służbową. Zgodnie z obowiązującymi procedurami stanie około 2 metrów przed osobą legitymowaną.

Drugi policjant stanie z boku osoby legitymowanej w odległości ok. 1.5 metra – jego rola polega na asekurowaniu policjanta prowadzącego bezpośrednio czynność legitymowania i obserwowaniu zachowania osoby legitymowanej. Nie należy się dziwić, jeżeli ten policjant będzie zachowywał szczególną ostrożność w trakcie czynności np. będzie się w nas wpatrywał, trzymał swoją dłoń na kaburze z pistoletem lub pałkę w ręku. Takich procedur uczy się policjantów w trakcie kursu podstawowego. To ten policjant ma zapewnić bezpieczeństwo swojemu partnerowi z patrolu, który skupia się na prowadzeniu czynności legitymowania.

Po okazaniu dokumentu tożsamości, policjant przepisze dane osoby legitymowanej do notatnika, a następnie skontaktuje się za pośrednictwem krótkofalówki z oficerem dyżurnym, który w policyjnej bazie danych sprawdzi osobę legitymowaną np. czy nie jest poszukiwana listem gończym, czy nie jest to osoba zaginiona lub do zatrzymania w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa. W trakcie nawiązywania kontaktu z dyżurnym policjant odejdzie na taką odległość, aby osoba legitymowana nie słyszała prowadzonej przez niego rozmowy. Możliwe jest również przeprowadzenie przez policjanta kontroli przenoszonego bagażu, w takim przypadku niezbędne będzie sporządzenie protokołu przeszukania.

Osoba legitymowana powinna zachować spokój w trakcie czynności i starać się nie wykonywać niekontrolowanych ruchów. Każdy „dziwny” ruch może zostać uznany za atak na policjanta. Rozwiązaniem może być oświadczenie osoby legitymowanej, że jest osobą ze spektrum autyzmu. Legitymowany na zadawane przez policjanta pytania, powinien odpowiadać spokojnie i bez nadmiernych emocji. Bezwzględnie należy mówić prawdę.

Po zakończeniu legitymowania policjant pouczy legitymowanego o możliwości złożenia zażalenia do prokuratora na sposób prowadzenia czynności oraz zwróci dokument tożsamości. Zatrzymanie dokument jest możliwe tylko w przypadku podejrzenia jego sfałszowania.

4. PODEJRZANY w postępowaniu karnym

Kto to jest podejrzany?

Zgodnie z obowiązującymi przepisami podejrzanym jest osoba, wobec której wydano postanowienie o przedstawieniu zarzutów popełnienia przestępstwa w prowadzonym przez Policję lub Prokuraturę postępowaniu karnym. Zarzuty wobec osoby mogą być sporządzone na odrębnym druku lub wpisane do protokołu przesłuchania podejrzanego.

Do momentu wydania prawomocnego wyroku każda osoba, której przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa jest **uznawana za niewinną**. To oskarżający musi dowieść winy.

Czy podejrzany musi składać wyjaśnienia?

Zgodnie z art. 175§1 i art. 176§1 kpk podejrzany ma prawo do składania wyjaśnień, do odmowy składania wyjaśnień lub odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania bez konieczności podawania przyczyn odmowy.

Może również sporządzić wyjaśnienia pisemne i załączyć je do prowadzonej sprawy. Podejrzanego nie poucza się o obowiązku zeznawania prawdy.

Nie może być on przesłuchiwany jako świadek w sprawie, w której jest podejrzanym, a jeżeli był przesłuchany jako świadek jeszcze przed przedstawieniem zarzutów, to tamtych zeznań nie wolno brać pod uwagę.

Czy podejrzany musi stawiać się na wezwania?

Wezwanie obliguje do stawiennictwa w określonym czasie i miejscu. Usprawiedliwienie nieobecności z powodu choroby jest możliwe wyłącznie po przedstawieniu zaświadczenia wystawionego przez lekarza sądowego. Podejznanego należy wzywać pisemnie, lecz w pilnych przypadkach może to nastąpić telefonicznie lub w inny sposób – art. 137 kpk.

Podejrzany zobowiązany jest do powiadomienia organu prowadzącego postępowanie o każdej zmianie miejsca zamieszkania lub pobytu trwającego dłużej niż 7 dni, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie, o zmianie numeru telefonu i adresu poczty elektronicznej. Podejznanego, którego nie stawia się na wezwania można zatrzymać i przymusowo sprowadzić celem wykonania z nim czynności.

Jeżeli podejrzany nie ma stałego miejsca zamieszkania zobowiązany jest do wskazania adresu, na który będzie kierowana korespondencja. W przypadku, gdy podejrzany mieszka poza granicami państwa, zobowiązany jest do wskazania adresu do doręczeń na terenie Polski. Organy ścigania nie wysyłają korespondencji procesowej poza granice państwa. W przypadku, gdy podejrzani nie dopełnił obowiązku powiadomienia o miejscu pobytu pismo wysłane na dotychczasowy adres uznaje się za doręczone. Tym samym niewskazanie nowego adresu może skutkować niemożnością złożenia wniosku lub zażalenia z powodu upływu terminu na ich składanie.

Czy podejrzanemu przysługuje obrońca?

Każda osoba, której przedstawiono zarzut popełnienia przestępstwa ma prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie obrońcy. Obrońcę może również ustanowić najbliższa rodzina, lecz w tym przypadku przy

pierwszym spotkaniu ze swoim klientem poprosi on o potwierdzenie substytucji. Nie można mieć więcej niż trzech obrońców jednocześnie. Obrońcą może być adwokat lub radca prawny. W opisanej sytuacji to podejrzany ponosi koszty obrońcy.

Jeżeli podejrzanego nie stać na wynajęcie obrońcy, może on za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie, zwrócić się do sądu o przydzielenie obrońcy z urzędu. Wniosek składa się wraz z wypełnionym oświadczeniem o stanie rodzinnym i majątkowym i źródłach utrzymania. W przypadku uznania przez sąd winy podejrzanego może on zostać obciążony kosztami obrońcy z urzędu. Obrońca z urzędu przysługuje osobom nieletnim, głuchym, niewidomym lub gdy zachodzi uzasadniona wątpliwość co do jego poczytalności (art. 79§1 kpk). Sąd może również przydzielić obrońcę z urzędu, jeżeli uzna, że istnieją okoliczności utrudniające sprawę np. stopień skomplikowania sprawy, życiowa nieporadność oskarżonego itp.

Obrońca zawsze jest niezależny od organu prowadzącego postępowanie oraz od sądu i nie może działać na szkodę klienta. Nie może również nigdy i nikomu ujawnić informacji, które pozyskał od swojego klienta w związku z prowadzonym postępowaniem karnym. Nieobecność obrońcy nie wstrzymuje możliwości przeprowadzenia czynności przez organ prowadzący postępowanie przygotowawcze.

Inne prawa podejrzanego

Podejrzanym ma prawo do składania wyjaśnień, jak i odmowy składania wyjaśnień bez podania przyczyny. Może odmówić udzielenia odpowiedzi na pytanie. Przysługuje mu również prawo do informacji o treści stawianych zarzutów – treść ta musi być przekazana w sposób zrozumiały dla niego oraz zapoznania się z aktami sprawy. Prowadzący postępowanie może odmówić dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania. W praktyce podejrzani i obrońcy bardzo rzadko uzyskują zgodę na zapoznanie się z aktami na etapie prowadzenia postępowania. Podejrzanym ma prawo do złożenia wniosku i końcowe zapoznanie się z aktami przed jego zakończeniem – art. 321§1 kpk.

Za aktami sprawy może zaznajamiać się w obecności obrońcy.

Czy podejrzany może składać wnioski w toku postępowania?

Tak, podejrzany może składać w toku postępowania różne wnioski, lecz musi pamiętać, iż w przypadku niektórych z nich obowiązują określone prawem terminy. Po ich upływie wnoszony wniosek będzie bezskuteczny. Podejrzany może składać wnioski o przesłuchanie wskazanego przez siebie świadka, uzyskanie dokumentów, włączenie do postępowania opinii powołanego przez siebie biegłego, zapoznanie z aktami dochodzenia lub śledztwa przed zakończeniem postępowania.

Postępowanie mediacyjne

Podejrzany, w toku prowadzonego postępowania karnego, może złożyć wniosek o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego, w celu pogodzenia się z pokrzywdzonym. Udział pokrzywdzonego, w takim postępowaniu jest dobrowolny.

Pozytywny wynik postępowania mediacyjnego nie powoduje polubownego zakończenia sprawy, lecz w istotny sposób wpływa na wymiar kary orzekanej przez sąd. Postępowanie mediacyjne prowadzone jest przez bezstronnego mediatora wyznaczonego przez sąd lub prokuratora i ma charakter poufny tzn. informacje ujawnione w toku postępowania mediacyjnego nie mogą stanowić dowodu w sprawie.

W jaki inny sposób można obniżyć wymiar kary?

Na etapie postępowania prowadzonego przez organy ścigania, podejrzany może przed prokuratorem złożyć wniosek o wydanie wyroku i wymierzenie przez sąd wcześniej ustalonej kary (art. 335§1 kpk). Ponieważ dobrowolne poddanie się karze oznacza brak konieczności prowadzenia postępowania dowodowego przed sądem, ustalana kara jest niższa od tej, którą prawdopodobnie orzekłby sąd.

Warunkiem wprowadzenia tejże procedury jest przyznanie się przez podejrzanego do winy, złożenie przez niego wyjaśnień oraz wyrażenie na nią zgody zarówno przez prokuratora jak i pokrzywdzonego. W sytuacjach szczególnych prokurator może wydać postanowienie o warunkowym umorzeniu sprawy i odstąpić od kierowania do sądu aktu oskarżenia.

Inne obowiązki podejrzanego

Podejrzanym, zgodnie z zasadą domniemania niewinności, nie musi udowadniać swojej niewinności. Nie ma również obowiązku dostarczać dowodów działających na swoją niekorzyść (art. 74§1 kpk). Jest jednak obowiązany poddać się oględzinom ciała i badaniom niepołączonym z naruszeniem ciała, pobraniu odcisków palców, fotografowaniu oraz okazaniu innym osobom. Zobowiązany jest również do poddania się badaniom psychologicznym i psychiatrycznym, a nawet badaniom połączonym z dokonaniem zabiegów na ciele, z wyjątkiem chirurgicznych, pod warunkiem, że nie zagraża do jego zdrowiu, zaś przeprowadzenie tych badań jest niezbędne w prowadzonej sprawie – takie badania to np. pobranie krwi (celem stwierdzenia zażycia narkotyków lub alkoholu), włosa lub wymazu ze śluzówki policzków (badanie DNA). Tego rodzaju badania powinny być przeprowadzane przez uprawnionego pracownika służby zdrowia.

Środki zapobiegawcze w postępowaniu przygotowawczym

W toku postępowania prokurator lub sąd na wniosek prokuratora może zastosować wobec podejrzanego środki zapobiegawcze tzn. instrumenty prawne, które mają uniemożliwić mu manipulowanie postępowaniem, lub zachodzi obawa ucieczki i ukrycia się podejrzanego. W polskim prawie karnym takie środki to:

- tymczasowe aresztowanie, które można stosować tylko w ściśle określonych przypadkach (m.in. wysokość możliwej kary, podejrzenie możliwości popełnienia ponownego przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu, obawa ucieczki i ukrycia się podejrzanego) – art. 258§1 kpk;

- poręczenie majątkowe (tzw. kaucja);
- poręczenie społeczne (przez przedstawiciela organizacji społecznej lub osobę godną zaufania);
- dozór policyjny (obowiązek stawiania się w wyznaczone dni na Komisariat Policji celem odnotowania obecności);
- nakaz opuszczenia przez podejrzanego lokalu mieszkalnego, zakaz zbliżania się do pokrzywdzonego, nakaz powstrzymania od kontaktowania się w jakikolwiek sposób z pokrzywdzonym;
- zakaz opuszczania kraju.

Dodatkowo u podejrzanego, na poczet przyszłej kary, można z urzędu zabezpieczyć mienie. Tymczasowego zajęcia mienia dokonują funkcjonariusze Policji, następnie nadzorujący sprawę prokurator wydaje postanowienie o zabezpieczeniu majątkowym. Zabezpieczenie majątkowe upada, jeżeli takie postanowienie nie zostanie wydane w terminie 7 dni od chwili wykonania czynności tymczasowego zajęcia mienia przez Policję.

5. ŚWIADEK w postępowaniu karnym

Kto to jest świadek?

W polskim prawie karnym nie ma jednoznacznej definicji świadka. Zgodnie z 40 §1 pkt 4 kodeksu postępowania karnego (kpk), który reguluje przebieg prowadzonych dochodzeń przez Policję i Prokuraturę, świadkiem jest każda osoba, która zna jakieś okoliczności mogące mieć znaczenie dla sprawy karnej. Upraszczając - świadkiem może być każdy człowiek, który może coś spostrzec (jakimkolwiek zmysłem), zapamiętać i odtworzyć swoje spostrzeżenie. Świadek może opowiedzieć o zdarzeniu, może również pomóc w sporządzeniu portretu pamięciowego. Co ważne przekonanie o tym, że posiada się wiedzę na temat określonego zdarzenia, czy też, że się jej nie

posiada nie ma znaczenia. To prowadzący czynność policjant, prokurator, sędzia decyduje o tym czy dana osoba powinna być przesłuchana jako świadek.

Nie ma dolnej granicy wieku świadka, może nim być kilkulatek, nie ma znaczenia czy osoba zdolna jest do czynności prawnej, czy jest ubezwłasnowolniona lub posiada zaburzenia psychiczne. Nie ma również znaczenia w jaki sposób świadek się komunikuje.

Czy na wezwanie trzeba się stawić?

Każda osoba wezwana w charakterze świadka zobowiązana jest do stawiennictwa na wezwanie Policji i pozostawanie do jej dyspozycji tak długo, aż zostanie zwolniona z tego obowiązku (art. 177§1 kodeksu postępowania karnego).

Jakie wymogi musi spełnić wezwanie i czy musi mieć formę pisemną?

Zgodnie z kodeksem postępowania karnego wezwanie do stawiennictwa w charakterze świadka powinno mieć formę pisemną i zawierać następujące elementy:

- tymczasowe aresztowanie, które można stosować tylko w ściśle określonych przypadkach (m.in. wysokość możliwej kary, podejrzenie możliwości popełnienia ponownego przestępstwa przeciwko życiu lub zdrowiu, obawa ucieczki i ukrycia się podejrzanego) – art. 258§1 kpk;
- oznaczenie organu wysyłającego (np. Komisariat Policji);
- podanie numeru sprawy i określenie czego dotyczy np. RSD 14/18 w sprawie kradzieży telefonu;
- dnia, godziny i miejsca, gdzie należy się stawić;
- wskazanie czy stawiennictwo jest obowiązkowe czy też nie;

- uprzedzenie o skutkach niestawiennictwa.

W sytuacjach pilnych tzw. „niecierpiących zwłoki” osobę można wezwać telefonicznie lub w inny sposób (np. mailem).

Wezwanie uznaje się za doręczone, jeżeli odebrał je wezwany lub jakakolwiek inna pełnoletnia osoba zamieszkująca pod tym adresem. Jeżeli wiemy, że osoba wezwana będzie dłuższy czas przebywać poza miejscem zamieszkania np. z powodu turnusu, to dobrze jest powiadomić o tym organ wzywający. Na kopercie na pewno będzie oznaczenie wzywającego np. Komenda Miejska Policji w Poznaniu oraz numer sprawy.

Wezwanie uznaje się również za doręczone, jeżeli adresat odmówi jego przyjęcia lub odmówi pokwitowania jego odbioru. W takim przypadku dowodem doręczenia będzie zapisek listonosza lub policjanta.

Co stanie się, jeżeli nie stawię się na wezwanie?

Osoba, która nie stawiała się na wezwanie może dostać karę pieniężną, może być przymusowo doprowadzona, a nawet aresztowana.

Kara pieniężna może wynosić nawet 3000 zł. Nakłada ją prokurator na wniosek Policji. Karę można anulować, jeżeli świadek dostatecznie usprawiedliwi swoje niestawiennictwo – **nie mogą to być jednak błahе powody** np.: nie przyszedłem, ponieważ o miałem kupione już bilety do kina albo nie przyszedłem, bo w tym czasie mieliśmy zajęcia w fundacji...

Muszą być to naprawdę ważne powody i to wzywający ocenia czy powód niestawiennictwa był ważny. W przypadku choroby tylko zaświadczenie wystawione przez lekarza sądowego usprawiedliwia nieobecność świadka. Lista lekarzy sądowych dostępna jest na policji, w prokuraturze i w sądach.

Doprowadzenie to nic innego jak zatrzymanie przez funkcjonariuszy Policji i przymusowe przewiezienie na przesłuchanie. W trakcie doprowadzenia policjanci mogą świadkowi założyć kajdanki i do chwili rozpoczęcia przesłuchania osadzić go w Policyjnej Izbie Zatrzymań.

Areszt stosowany jest przez Sąd na wniosek Policji i Prokuratury wyłącznie wobec świadków, którzy uchylają się od stawienia się, czy w znaczący sposób utrudniają prowadzenie sprawy. Może być stosowany niezależnie od kary pieniężnej i trwać do 30 dni.

Czy są odstępstwa od konieczności stawienia się w Komisariacie?

Tak, jeżeli świadek ma istotne problemy z poruszaniem, albo nie może opuścić swojego miejsca zamieszkania z innego bardzo ważnego powodu może wnosić o przesłuchanie w miejscu swojego pobytu (art. 177§1a i 2 kpk). W bardzo wyjątkowych sytuacjach przesłuchanie może nastąpić w drodze telekonferencji (art. 170§1 i art. 390§3 kpk).

Czy mogę prosić o zwrot kosztów dojazdu?

Osobie wezwanej w charakterze świadka, o ile mieszka w innej miejscowości niż miejsce wykonywania czynności przesłuchania, przysługuje zwrot kosztów dojazdu i noclegu o ile był konieczny. Świadek może również zażądać zwrotu utraconego zarobku np. w sytuacji, gdy pracuje na akord. Wniosek o zwrot należności składa się ustnie do protokołu przesłuchania świadka lub pisemnie w terminie 3 dni od dnia, w którym świadek był przesłuchiwany.

Czy można świadka poddać badaniu lub pobrać od niego odciski palców?

Świadek może zostać poddany badaniom lub oględzinom ciała wyłącznie wtedy, gdy się na to zgodzi (art. 194§4 kpk). Nie można również badać świadka tzw. wykrywaczem kłamstw bez jego zgody. Prowadzący postępowanie w razie wątpliwości co do stanu psychicznego lub rozwoju umysłowego przesłuchanie może przeprowadzić w obecności biegłego lekarza lub psychologa (art. 192§2 kpk) – w tym przypadku zgoda świadka nie jest wymagana.

Bez zgody świadka można pobrać od niego odciski palców, wymaz ze śluzówki policzków, włosy, ślinę, zapach, wykonać fotografię lub nagrać głos (art. 192a§1 kpk) – takie dane pobiera się najczęściej celem ograniczenia podejrzanych np. po włamaniu do domu pobiera się odciski palców od wszystkich domowników, tak aby ich odciski wykluczyć ze wszystkich, które zabezpieczono w trakcie oględzin i ograniczyć się do badania tylko tych, które mogą należeć do sprawcy włamania.

Czy świadek musi zawsze zeznawać?

Nie, nie musi. Kodeks postępowania karnego przewiduje, że świadek może odmówić składania zeznań w całości, jeżeli jesteś osobą najbliższą dla oskarżonego np. małżonkiem, rodzicem, dzieckiem, rodzeństwem lub osobą pozostającą we wspólnym pożyciu. Takie prawo obowiązuje również w stosunku do byłych małżonków (art. 183 kpk). Nie wolno również przesłuchiwać adwokata co do faktów, o których dowiedział się broniąc kogoś, dziennikarza, doradcy podatkowego w zakresie tajemnicy służbowej. Można przesłuchiwać lekarza po wydaniu przez prokuratora postanowienia o zwolnieniu z tajemnicy lekarskiej.

Decyzję o odmowie składania zeznań można podjąć w dowolnym momencie dochodzenia, aż do chwili pierwszego przesłuchania przed sądem. W takim przypadku nie wolno poprzednich zeznań świadka wykorzystywać jako dowód w sprawie.

Świadek może również odmówić udzielenia odpowiedzi na pytanie, jeżeli w wyniku tejże odpowiedzi naraziłby się na odpowiedzialność karną (art. 182 kpk).

Czy trzeba zeznawać prawdę?

W momencie rozpoczęcia zeznań świadek zobowiązany jest do mówienia prawdy. Jeżeli składając zeznania zatai prawdę lub zezna nieprawdę, nawet jeżeli zrobi to, aby uchronić siebie lub swoich najbliższych przed odpowiedzialnością karną, może zostać ukarany.

Za fałszywe zeznania przewidziana jest kara pozbawienia wolności od 6 miesięcy do 8 lat. Jeżeli robiło się to by chronić najbliższych przez poniesieniem konsekwencji za popełnione przez nich przestępstwo, górna granica kary wynosi 5 lat pozbawienia wolności. Podkreślić należy, że karane jest wyłącznie celowe i świadome zeznawanie nieprawdy. Rozbieżności między tym jak świadek zapamiętał zdarzenie, a tym jak faktycznie ono przebiegało wynikające z niepamięci bądź innych niezawinionych okoliczności nie są przestępstwem.

Ile razy można być przesłuchiwanym w danej sprawie?

Przepisy tego nie regulują. Najczęściej jest się raz przesłuchiwanym przez policjanta lub prokuratora, a następnie składa się zeznania przed Sądem. W praktyce można być przesłuchiwanym wielokrotnie.

Może być to związane z koniecznością uszczegółowienia jakiegoś fragmentu wcześniejszych zeznań albo w związku z pojawieniem się nowych okoliczności. Są jednak sytuacje, kiedy świadka powinno się przesłuchiwać tylko raz. Pierwsza, to przesłuchanie osoby małoletniej, czyli takiej która nie ukończyła 15 roku życia, a zeznającej w sprawie:

- ✓ przestępstwa popełnionego z użyciem przemocy lub groźby;
- ✓ przestępstwa na tle seksualnym lub przeciwko rodzinie;
- ✓ w której jest pokrzywdzony przestępstwem przeciwko wolności.

Takie przesłuchanie może być prowadzone wyłącznie przez Sąd, w obecności psychologa, w odpowiednio przystosowanym i przyjaznym pokoju. Przesłuchanie jest nagrywane (obraz i dźwięk). Może również być prowadzone formie wideokonferencji. Tylko w bardzo wyjątkowych sytuacjach małoletniego można przesłuchać jeszcze raz (art. 185a, art. 185b, art. 185§d kpk).

Identyczne zasady obowiązują w trakcie przesłuchania świadka w wieku powyżej 15 roku życia, jeżeli jest on pokrzywdzony przestępstwem zgwałcenia lub wykorzystania seksualnego.

W razie konieczności kolejnego przesłuchania to pokrzywdzony podejmuje decyzję, czy chce być przesłuchiwany przed sądem bezpośrednio, czy w formie wideokonferencji.

Zasadą jest również, że w każdym innym przypadku przesłuchanie małoletniego powinno odbyć się w obecności przedstawiciela ustawowego lub faktycznego opiekuna, o ile dobro postępowania nie stoi temu na przeszkodzie np. to opiekun jest sprawcą przestępstwa. Małoletniego poucza się jedynie o obowiązku mówienia prawdy.

W każdej sprawie świadek i jego najbliżsi mogą otrzymać bezpłatną pomoc prawną i psychologiczną w Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przestępstwem.

Czy świadkowi przysługuje ochrona osobista?

W razie realnego zagrożenia dla życia lub zdrowia świadka lub jego najbliższych mogą oni otrzymać ochronę Policji na czas czynności (np. być przywiezionym i odwiezionym przez Policję), a jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, zaś sprawa dotyczy bardzo ciężkiego wymienionego w katalogu przestępstwa, może on otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zakresie zmiany miejsca zamieszkania. W takich sytuacjach należy złożyć wniosek do Komendanta Wojewódzkiego Policji, za pośrednictwem policjanta prowadzącego czynność.

Należy pamiętać, że w przypadku przyznania ochrony to Policja będzie decydować o tym, gdzie świadek będzie przebywał, czy będzie mógł pracować, czy i z kim będzie mógł utrzymywać kontakt. Najczęściej wiąże się to z koniecznością zerwania wszelkich kontaktów osobistych, telefonicznych czy też na portalach społecznościowych.

Zasady, warunki i zakres stosowania ochrony określone zostały w ustawie z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka.

Jak wygląda procedura przesłuchania świadka?

W pierwszej kolejności sprawdzana jest tożsamość świadka. Jeszcze przed przy-stąpieniem do przesłuchania świadek proszony jest o okazanie dokumentu tożsamości oraz podanie podstawowych danych, które są wpisywane do protokołu. Miejsce zamieszkania i miejsce pracy świadka wpisywane są do odrębnego załącznika, który umieszczany jest w zamkniętej kopercie w aktach sprawy. Z tym załącznikiem może zapoznać się wyłącznie prowadzący postępowanie, prokurator oraz wyznaczeni pracownicy Sądu i sędzieja.

Prawo gwarantuje, że z tymi danymi nie mogą zapoznać się osoby postronne, w tym podejrzany. W przypadku świadka, którego życie, zdrowie, wolność albo mienie w znacznych rozmiarach, a także bezpieczeństwo jego najbliższych może być zagrożone, cała jego tożsamość, w tym imię i nazwisko, pozostaną w tajemnicy – świadek staje się tzw. świadkiem anonimowym.

Następnie świadek poucany jest o odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego zeznania oraz zostaje zapoznany ze swoimi prawami i obowiązkami. Otrzymuje również pouczenie w formie pisemnej, a odbiór pouczenia potwierdza podpisem w protokole przesłuchania świadka.

W pierwszej fazie przesłuchania prawo gwarantuje świadkowi swobodą, niczym nie skrepowaną wypowiedź (art. 171§1 kpk), ale wyłącznie w granicach określonych celem danej czynności i danej sprawy. Następnie przesłuchujący przystępuje do zadawania pytań zmierzających do uzupełnienia, wyjaśnienia lub kontroli wypowiedzi. Nie wolno zadawać pytań sugerujących odpowiedź. Nie wolno osobie przesłuchiwanej grozić, Niedopuszczalne jest stosowanie hipnozy, środków chemicznych czy technicznych wpływających na procesy psychiczne osoby przesłuchiwanej. Tym samym nie wolno przesłuchiwać świadka, który stawi się na wezwanie pod wpływem alkoholu, lub silnie działających leków uspakajających czy psychoaktywnych.

Z zeznań świadka sporządza się protokół przesłuchania świadka, który musi mieć formę pisemną. Nie można go zastępować zapiskami, oświadczeniami lub notatkami. Po zakończeniu przesłuchania świadek zapoznaje się z treścią zapisanych zeznań oraz podpisuje protokół. Może zażądać wniesienia poprawek lub uzupełnień do protokołu. Świadek nie może otrzymać kopii protokołu, bowiem nie przysługują mu odpisy z akt sprawy.

Kto może uczestniczyć w przesłuchaniu świadka?

W przesłuchaniu świadka może uczestniczyć pełnomocnik pokrzywdzonego, obrońca podejrzanego, biegły sądowy, lekarz sądowy, psycholog lub inna osoba posiadająca specjalistyczną wiedzę. Przy czynności przesłuchania mogą być również obecni inni policjanci, prokurator, protokolant czy osoba obsługująca sprzęt do utrwalania obrazu i dźwięku.

Jak długo może trwać przesłuchanie świadka?

Nie ma przepisów regulujących czas trwania przesłuchania świadka. Może ono trwać tak długo, jak długo nie jest uciążliwe dla świadka. Może trwać kilka godzin lub kilka dni po kilka godzin.

Kto będzie mógł przeczytać moje zeznania?

Na etapie prowadzenia sprawy przez Policję i Prokuraturę akta sprawy są udostępniane wyłącznie określonej grupie osób z tych instytucji. Z tytułu prowadzenia sprawy do akt mają dostęp policjanci i prokuratorzy. O możliwość zapoznania się z aktami sprawy może również wnosić pokrzywdzony i podejrzany oraz pełnomocnik pokrzywdzonego lub obrońca podejrzanego – osoby te nie mają jednak możliwości zapoznania się z danym adresowymi świadka.

Ze sprawą nie może zapoznawać się inny świadek lub członek rodziny

podejrzanego. Na etapie postępowania przed Sądem sprawa ma charakter jawny, a w posiedzeniach może uczestniczyć widownia i dziennikarze.

Komu mogę opowiedzieć o tym czego dowiedziałem się w związku z przesłuchaniem?

Nikomu. Świadek ma obowiązek zachowania w tajemnicy wszystkich okoliczności, o których dowiedział się uczestnicząc w czynnościach procesowych. Musi również zachować tajemnicę co treści stawianych mu pytań.

6. POSZUKIWANY

Interwencje policyjne wobec osób, których zachowanie wydaje się być poza autokontrolą należą do jednych z bardziej złożonych i trudnych w realizacji. Informacje zebrane z terenu Wielkopolski wskazują, że najczęstszą przyczyną sytuacji kryzysowych osób ze spektrum autyzmu w relacji z Policją stanowią zaginięcia.

Aby rozwinąć tematykę poszukiwań niezbędne jest przybliżenie kilku definicji występujących zarówno w prawie karnym jak i innych przepisach regulujących pracę Policji:

- ✓ **małoletni** to osoba, która nie ukończyła lat 18, czyli osoba, która nie uzyskała pełnoletności. Małoletni w zależności od wieku nie ma bądź ma, ale w stopniu ograniczonym zdolność do czynności prawnych;
- ✓ **nieletni** to osoba, która:
 - nie ukończyła lat 18 – w świetle przepisów dotyczących zapobiegania i zwalczania demoralizacji;
 - ukończyła lat 13, ale nie ukończyła lat 17 – w świetle przepisów dotyczących postępowań w sprawach o czyny karalne (wykroczenia i przestępstwa);

- ✓ **zaginięcie osoby** – to zaistnienie zdarzenia, które uniemożliwia ustalenie miejsca pobytu osoby fizycznej, wymagające jej odnalezienia albo udzielenia pomocy w celu zapewnienia ochrony życia, zdrowia lub wolności;
- ✓ **osoba zaginiona** – to osoba, której nie można ustalić miejsca pobytu, a należy ją odnaleźć w celu zapewnienia ochrony jej życia, zdrowia lub wolności.

Poziomy poszukiwania

Poziom poszukiwania to stopień określający niezwłoczność i zakres podjęcia czynności poszukiwawczych w zależności od stwierdzonego ryzyka wystąpienia zagrożenia dla życia, zdrowia lub wolności osoby zaginionej, oznaczony jako:

poziom I to sprawy priorytetowe, w trakcie których angażowane są maksymalnie duże siły i środki Policji, Straży Pożarnej, wolontariuszy - dotyczą osób, których zaginięcie niesie za sobą **realne, bezpośrednie** występowanie zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności, dla którego ratowania wymagane jest bezpośrednio i natychmiastowe podjęcie czynności poszukiwawczych z zaangażowaniem znacznych sił i środków ze strony Policji. Osoby, wobec których wszczyna się poszukiwania pierwszej kategorii to na przykład:

- małoletni w wieku do 10 lat;
- małoletni w wieku od 11 do 13 lat, o ile zaginał pierwszy raz;
- **niezdolny do samodzielnej egzystencji;**

**Najczęstszą przyczyną kontaktu
policjantów z osobami z ASD
jest poszukiwanie osoby zaginionej.**

- wymagający stałego przyjmowania leków, których brak przyjęcia
- w odpowiednim czasie stanowi zagrożenie jej życia;
- zaginiony w związku z realnym podejrzeniem popełnienia na jej szkodę przestępstwa przeciwko życiu lub wolności;
- której zachowanie wskazywało na bezpośredni zamiar popełnienia samobójstwa, a natychmiastowe podjęcie czynności poszukiwawczych oraz zaangażowanie znacznych sił i środków z dużym prawdopodobieństwem przyczyni się do zapobieżenia popełnienia samobójstwa;
- zaginionej w warunkach atmosferycznych zagrażających jej życiu w przypadku niezwłocznego nieodnalezienia;

poziom II - dotyczy osób, których zaginięcie związane jest z **uzasadnionym podejrzeniem** wystąpienia ryzyka zagrożenia dla jej życia, zdrowia lub wolności. Poszukiwania kategorii drugiej dotyczą osób, które: opo raz kolejny deklarują zamiar popełnienia samobójstwa albo której deklaracja zamiaru popełnienia samobójstwa nie stanowiła realnych przesłanek jej spełnienia;

- małoletniej w wieku od 14 do 18 lat zaginionej po raz pierwszy;
- zdolnej do samodzielnej egzystencji, ale wymagającej opieki i stałego przyjmowania leków, których nie przyjęcie może spowodować zagrożenie jej zdrowia;
- zaginionej za granicą Rzeczypospolitej Polskiej, wobec której istnieje uzasadniona potrzeba udzielenia pomocy w celu ochrony jej życia, zdrowia lub wolności;

poziom III - dotyczy osób, których zaginięcie nie jest związane z bezpośrednim oraz uzasadnionym zagrożeniem dla jej życia, zdrowia lub wolności. Poszukiwania trzeciej kategorii prowadzone są wobec osób, które:

- wyrażają wolę zerwania kontaktów z rodziną, osobami najbliższymi lub środowiskiem, w którym ostatnio przebywała.

- która oddaliła się z miejsca zamieszkania w wyniku nieporozumień rodzinnych - w tym przypadku osoba zaginiona może sporządzić oświadczenie o świadomym zerwaniu kontaktów;
- co do której nie jest możliwe ustalenie przyczyn lub okoliczności zaginięcia;
- z którą brak jest kontaktu, a która deklarowała chęć wyjazdu lub jej zaginięcie związane jest z wyjazdem albo pobytem za granicą; niewymagającej stałej opieki medycznej lub stałego przyjmowania leków, która samowolnie oddaliła się z placówki opiekuńczej, leczniczej lub innej placówki;
- małoletniej w wieku od 11 do 13 lat zaginionej po raz kolejny;

W przypadku odnalezienia osoby uznawanej za zaginioną, jeżeli okoliczności nie wskazują na to, żeby było zagrożone jej życie lub zdrowie, to ona decyduje, czy Policja powiadomi rodzinę o miejscu jej przebywania. Taka osoba, jeżeli jest osobą pełnoletnią i nie ubezwłasnowolnioną może sporządzić pisemne oświadczenie, że nic jej nie zagraża i świadomie zerwała kontakt z rodziną i osobami najbliższymi.

Odrębną kategorię poszukiwań stanowią **poszukiwania opiekuńcze** czyli poszukiwanie osoby małoletniej i nieletniej prowadzone w związku z decyzją sądu rodzinnego o umieszczeniu nieletniego w schronisku dla nieletnich, zakładzie poprawczym lub innej wskazanej placówce, samowolnym oddaleniem się nieletniego ze schroniska dla nieletnich lub zakładu poprawczego albo innej placówki, samowolnym oddaleniem się małoletniego w wieku od 14 lat z domu rodzinnego, placówki opiekuńczo wychowawczej, młodzieżowego ośrodka socjoterapii lub innej tego typu placówki;

Osobę ze znacznie obniżoną sprawnością psychiczną, intelektualną, fizyczną lub sensoryczną lub cierpiącą na chorobę psychiczną lub zaburzenia funkcji poznawczych, które utrudniają jej zrozumienie postępowania karnego i skuteczne w nim uczestnictwo uznaje się za osobę **wymagającą szczególnego traktowania**.

WSKAZÓWKI DLA OSOBY ZGŁASZAJĄCEJ INFORMACJĘ O ZAGINIĘCIU

Policja podejmuje poszukiwania osoby zaginionej niezwłocznie po otrzymaniu informacji o zaginięciu osoby. Na skuteczność podjętych przez Policję działań w dużej mierze mają wpływ podane przez zgłaszającego informacje o osobie zaginionej a w szczególności:

- ✓ pełne dane personalne osoby zaginionej;
- ✓ cechy wyglądu zewnętrznego m.in. wiek z wyglądu, wzrost, sylwetka, włosy, oczy itp. z uwzględnieniem znaków szczególnych (np. blizny, tatuaże, znamiona z podaniem rodzaju znaku, miejsca występowania, opisu, w miarę możliwości, dołącza się aktualną fotografię osoby zaginionej);
- ✓ opis ubioru z uwzględnieniem znaków lub cech szczególnych poszczególnych elementów;
- ✓ opis przedmiotów posiadanych w czasie zaginięcia, w tym numer telefonu komórkowego osoby zaginionej;
miejsce i okoliczności zaginięcia;
- ✓ informacje o stanie zdrowia osoby zaginionej, w tym dane dotyczące upośledzeń fizycznych oraz psychicznych, nałogach oraz charakter nawyków i skłonności z uwzględnieniem prób samobójczych oraz innych zagrożeń dla bezpieczeństwa własnego i innych osób;
- ✓ rodzaj, czas trwania i skutki poprzednich oddaleń z miejsca pobytu;
- ✓ prawdopodobną przyczynę zaginięcia, w kontekście sytuacji rodzinnej, zawodowej, konfliktów, wypowiedzi, pozostawionych listów;
- ✓ adresy osób i instytucji, do których mogła udać się osoba zaginiona;
- ✓ rodzaj i zakres czynności poszukiwawczych podjętych dotychczas przez rodzinę, znajomych lub podmioty pozapolicyjne;
- ✓ informacje dotyczące opiekuna prawnego osoby zaginionej, w szczególności dane kontaktowe;

- ✓ jeżeli to możliwe, informacje dotyczące osoby uprawnionej do odbioru osoby zaginionej w przypadku wystąpienia takiej konieczności;
- ✓ nazwy kont internetowych portali społecznościowych, do których osoba zaginiona należała;
- ✓ kryteria umożliwiające uruchomienie Child Alert tj. osoba zaginiona w chwili zaginięcia nie ukończyła 18 roku życia; istnieje uzasadnione podejrzenie, że jest ofiarą przestępstwa związanego z pozbawieniem wolności lub jej życie, zdrowie jest bezpośrednio zagrożone.

W przypadku zaginięcia osób z niepełnosprawnością szczególnie ważne jest to, aby wyjść poza schemat zgłoszenia. Należy wskazać czy osoba zaginiona posiada umiejętność komunikowania się, czy potrafi korzystać ze środków transportu publicznego, czy ma ulubione miejsca lub obiekty, jak reaguje na policjantów i ratowników medycznych, czy posiada nadwrażliwość na dźwięki lub światła błyskowe. Policjanci są zainteresowani uzyskaniem jak największej ilości informacji, które umożliwią im właściwe postępowanie z osobą w przypadku jej odnalezienia.

7. POKRZYWDZONY

Kim jest pokrzywdzony?

Pokrzywdzony to każda osoba fizyczna lub prawna, której dobro zostało bezpośrednio naruszone lub zagrożone przez przestępstwo, jest pokrzywdzonym w postępowaniu karnym (art. 49 § 1)4).

Przedstawiciel lub opiekun pokrzywdzonego małoletniego, całkowicie albo częściowo ubezwłasnowolnionego lub nieporadnego może wykonywać jego prawa (art. 51). Również osoba najbliższa lub pozostająca na utrzymaniu zmarłego pokrzywdzonego może wykonywać jego prawa (art. 52).

W postępowaniu przygotowawczym poprzedzającym wniesienie sprawy do sądu pokrzywdzony jest stroną procesową (art. 299 § 1).

W postępowaniu sądowym może być stroną (oskarżycielem posiłkowym), jeżeli tego zażąda do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego (art. 53 i art. 54 § 1).

PRAWA POKRZYWDZONEGO:

- 1.** Prawo do korzystania z pomocy wybranego przez siebie pełnomocnika, którym może być adwokat lub radca prawny. Nie można mieć więcej niż trzech pełnomocników jednocześnie. W zależności od wyniku procesu kosztami wynajęcia pełnomocnika może zostać obciążony oskarżony (art. 627-629). Jeżeli pokrzywdzony wykaze, że nie stać go na pełnomocnika, sąd może wyznaczyć pełnomocnika z urzędu (art. 78 § 1, art. 87 § 1 i 2, art. 88).
- 2.** Prawo do bezpłatnej pomocy tłumacza, przy przesłuchaniu lub zapoznaniu z treścią dowodu, jeżeli pokrzywdzony nie mówi po polsku, a także - w razie potrzeby - jeżeli jest on głuchy lub niemy (art. 204 § 1 i 2).
- 3.** Prawo do złożenia zażalenia na postanowienie o odmowie wszczęcia lub umorzeniu postępowania (śledztwa lub dochodzenia) oraz złożenia zażalenia na beczynność organu, jeżeli w ciągu 6 tygodni od złożenia przez pokrzywdzonego zawiadomienia o przestępstwie nie został on powiadomiony o wszczęciu albo odmowie wszczęcia śledztwa lub dochodzenia (art. 306 § 1, 1a i 3, art. 325a § 2).
- 4.** Prawo do składania wniosków o dokonanie czynności śledztwa lub dochodzenia, np. o przesłuchanie świadka, uzyskanie dokumentu, dopuszczenie opinii biegłego (art. 315 § 1 i art. 325a § 2). Jeśli istnieje obawa, że świadka nie będzie można przesłuchać na rozprawie, pokrzywdzony może wystąpić o jego przesłuchanie przez sąd. Wniosek taki może zgłosić również prokuratorowi (art. 316 § 3).

- 5.** Prawo do udziału w czynnościach postępowania przeprowadzanych na wniosek pokrzywdzonego oraz w czynnościach, których nie będzie można powtórzyć na rozprawie, np. w przesłuchaniu świadka. W czynnościach tych może również uczestniczyć pełnomocnik pokrzywdzonego (art. 315 i art. 316). Na żądanie należy dopuścić pokrzywdzonego do udziału również w innych czynnościach (art. 317 § 1). W szczególnie uzasadnionym wypadku można odmówić dopuszczania do udziału w czynności ze względu na dobro postępowania (art. 316 § 1 i art. 317 § 2). Pokrzywdzony wezwany do osobistego stawiennictwa może usprawiedliwić swoją nieobecność spowodowaną chorobą tylko przedstawiając zaświadczenie wystawione przez lekarza sądowego. Inne zwolnienie jest w tym wypadku niewystarczające (art. 117 § 2a).
- 6.** Prawo do udziału w przesłuchaniu biegłego oraz prawo do zapoznania się z jego pisemną opinią (art. 318).
- 7.** Prawo dostępu do akt sprawy, w tym do przeglądania akt oraz samodzielnego sporządzania z nich odpisów i kopii (art. 156 § 1). Pokrzywdzony może też odpłatnie uzyskać odpisy i kopie z akt sprawy (art. 156 § 2). Można odmówić dostępu do akt ze względu na ważny interes państwa lub dobro postępowania (art. 156 § 5).
- 8.** Prawo do złożenia wniosku o uzupełnienie śledztwa lub dochodzenia. Wniosek należy złożyć w terminie 3 dni od daty końcowego zaznajomienia podejrzanego z materiałami postępowania (art. 321 § 5).
- 9.** Prawo do złożenia wniosku o skierowanie sprawy do postępowania mediacyjnego w celu pogodzenia się z podejrzanym i ewentualnego uzgodnienia naprawienia szkody (art. 23a). Udział w postępowaniu mediacyjnym jest dobrowolny. Pozytywne wyniki przeprowadzonej mediacji są brane pod uwagę przez sąd przy wymiarze kary (art. 53 § 3 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny, Dz.U. poz. 553, z późn. zm.).
- 10.** Prawo do złożenia wniosku o naprawienie szkody lub zadośćuczynienie wyrządzonej krzywdzie aż do zamknięcia przewodu sądowego (art. 49a).

11. Prawo do otrzymania informacji o uchyleniu tymczasowego aresztowania stosowanego wobec podejrzanego lub o jego ucieczce z aresztu śledczego (art. 253 § 3).

12. Prawo złożenia zażalenia na postanowienia i zarządzenia w wypadkach wskazanych w ustawie (art. 459) oraz na inne czynności naruszające jego prawa (art. 302 § 2).

13. Prawo złożenia wniosku o otrzymanie informacji o zarzutach wobec oskarżonego oraz o dacie i miejscu rozprawy albo posiedzenia sądu, podczas którego może dojść do umorzenia postępowania, warunkowego umorzenia postępowania albo skazania oskarżonego bez przeprowadzania rozprawy (art. 337a).

14. Pokrzywdzony będący obywatelem polskim lub obywatelem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej może się ubiegać o państwową kompensatę na zasadach określonych w ustawie z dnia 7 lipca 2005 r. o państwowej kompensacie przysługującej ofiarom niektórych czynów zabronionych (Dz.U. z 2016 r. poz. 325).

15. Informacje dotyczące miejsca zamieszkania i miejsca pracy pokrzywdzonego nie są ujawniane w aktach sprawy. Zamieszcza się je w odrębnym załączniku wyłącznie do wiadomości organu prowadzącego postępowanie. Można je ujawnić tylko wyjątkowo (art. 148a).

16. W razie zagrożenia dla życia lub zdrowia pokrzywdzonego lub jego najbliższych, mogą oni otrzymać ochronę Policji na czas czynności procesowej, a jeżeli stopień zagrożenia jest wysoki, mogą oni otrzymać ochronę osobistą lub pomoc w zakresie zmiany miejsca pobytu. Wniosek o udzielenie ochrony kieruje się do komendanta wojewódzkiego Policji za pośrednictwem organu prowadzącego postępowanie albo sądu (art. 1-17 ustawy z dnia 28 listopada 2014 r. o ochronie i pomocy dla pokrzywdzonego i świadka, Dz.U. z 2015 r. poz. 21).

17. Pokrzywdzony i jego najbliżsi mogą otrzymać bezpłatną pomoc medyczną, psychologiczną, rehabilitacyjną, prawną oraz materialną w Sieci Pomocy dla Osób Pokrzywdzonych Przystępstwem (art. 43 § 8 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny wykonawczy, Dz. U, poz. 557, z późn. zm.).

18. Jeżeli sprawcy zakazano zbliżania się lub kontaktowania się z pokrzywdzonym, zakaz ten, na wniosek pokrzywdzonego, może być wykonywany także w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej na podstawie europejskiego nakazu ochrony (art. 611w - art. 611wc).

POKRZYWDZONY JEST ZOBOWIĄZANY:

- ✓ poddać się oględzinom i badaniom niepołączonym z zabiegiem chirurgicznym lub obserwacją w zakładzie leczniczym, jeżeli od stanu jego zdrowia zależy karalność czynu (art. 192 § 1);
- ✓ wskazać adresata (tzn. osobę lub instytucję z danymi adresowymi) dla doręczeń w kraju, kiedy przebywa za granicą; w przeciwnym wypadku pismo wysłane na ostatnio znany adres w kraju zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresata może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 138);
- ✓ podać nowy adres w wypadku zmiany miejsca zamieszkania lub pobytu, w tym także z powodu pozbawienia wolności w innej sprawie (tymczasowego aresztowania, osadzenia w zakładzie karnym w celu odbycia kary), w przeciwnym wypadku pismo wysłane na dotychczasowy adres zostanie uznane za skutecznie doręczone, a czynność lub rozprawa zostanie przeprowadzona pod nieobecność pokrzywdzonego; niewskazanie adresu może również uniemożliwić złożenie wniosku, zażalenia lub apelacji z powodu upływu terminów (art. 139).

8. WARSZTATY DLA OSÓB Z ASD

Wiedza o policjantach i specyfice ich pracy dociera do osób ze spektrum autyzmu za pośrednictwem ich najbliższych (rodziny i znajomych), szkoły, kolegów oraz przekazów medialnych. Część z tych informacji oparta jest nie na faktach, lecz wyobrażeniach i stereotypach, bardzo często dalekich o rzeczywistości.

Zebrany i zaprezentowany w PORADNIKU materiał ten może stanowić bazę nie tylko dla rodzin osób w spektrum autyzmu, ale również merytoryczne kompendium dla osób pragnących przygotować osoby z ASD do kryzysowych kontaktów z funkcjonariuszami Policji (na przykład podczas pogadanek, spotkań, warsztatów). Niezwykle ważne jest taki wybór treści by uwzględnić nie tylko konieczny przekaz merytoryczny, ale przede wszystkim poziom percepcji grupy uczestników.

Realizując warsztaty na terenie placówki, szkoły, organizacji pozarządowej, jeśli to tylko możliwe, zachęcamy do zaproszenia do współdziałania w warsztatach lokalnie działających policjantów. W tym celu można się skontaktować z dzielnicowym lub Pełnomocnikiem Powiatowego Komendanta Policji do spraw Ochrony Praw Człowieka.

Kontakt z „prawdziwymi” policjantami niezwykle wzbogaca zajęcia i pozostawia w pamięci żywy ślad doświadczenia, co jest niezwykle wspierające proces uczenia się osób ze spektrum autyzmu.

W dalszej części prezentujemy Państwu prace warsztatowe, który powstały w trakcie warsztatów realizowanych z udziałem policjantów i młodzieży w spektrum autyzmu, których celem było zmierzenie się z dwoma wyzwaniami:

1. Policjant jest sojusznikiem osoby z ASD w różnych sytuacjach kryzysowych.
2. W przypadku zagubienia się, zawsze możemy liczyć na pomoc policjanta.

KIM JEST POLICJANT?

POLICJANT MOŻE POMÓC :)

Mamy nadzieję zainspirować Państwa do podjęcia wyzwania, ponieważ Policja jest instytucją, z którą najczęściej osoby z ASD i Ich rodziny kontaktują się w sytuacjach kryzysowych, którym towarzyszy stres, dyskomfort i poczucie bezradności. Od jakości tego kontaktu uzależniona jest skuteczność podjętej współpracy oraz ewentualne jej konsekwencje w postaci nowych – pozytywnych lub negatywnych doświadczeń, będących udziałem osoby z ASD.

W przypadku pytań lub wątpliwości zapraszamy do nawiązania kontaktu z autorami innowacji, którzy chętnie podzielą się z Państwem swoją wiedzą i doświadczeniami, zarówno z obszaru wsparcia i pracy z osobami ze spektrum autyzmu, jak również interakcji między osobami w z ASD i ich rodzinami z policjantami i Policją jako instytucją.

Życzymy powodzenia!

Zespół Fundacji FIONA

NOTATKI

NIEBIESKO – NIEBIESCY Zmiana sytuacji osób ze spektrum autyzmu w relacji z Policją w sytuacji kryzysowej.

AUTOR INNOWACJI:

Fundacja na Rzecz Integracji Osób
Niepełnosprawnych i Autystycznych FIONA
63-004 Tulce, ul. Narcyzowa 7

PARTNER INNOWACJI:

Komenda Wojewódzka Policji w Poznaniu

OPRAWA GRAFICZNA:

Spółdzielnia Socjalna FURIA, spoldzielnia-furia.pl

INKUBATOR:

Samorząd Województwa Wielkopolskiego
– Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej
w Poznaniu – Lider, Partnerzy: Miasto Poznań,
Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe.

PARTNERZY:

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Poznaniu
61-731 Poznań, ul. F. Nowowiejskiego 11

Miasto Poznań
61-841 Poznań, Pl. Kolegiacki 17

Poznańskie Centrum Superkomputerowo-Sieciowe
afiliowane przy Instytucie Chemii Bioorganicznej PAN
61-139 Poznań, ul. Jana Pawła II 10

Innowacja społeczna powstała w ramach realizacji projektu „Przepis na wielkopolską innowację społeczną – usługi opiekuńcze dla osób zależnych” współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego – Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020.

NIEBIESKO–NIEBIESCY

W powszechnej świadomości funkcjonują dwie grupy ludzi, którym w potocznej mowie przypisane jest określenie „NIEBIESCY”. Pierwszą z nich, jest grupa zawodowa funkcjonariuszy Policji, policjantek i policjantów.

Drugą są osoby ze spektrum autyzmu. To właśnie kolor NIEBIESKI stał się symbolem wszystkich działań podnoszących w Polsce społeczną świadomość autyzmu.

Spotkanie się w kryzysowej sytuacji funkcjonariusza Policji podejmującego działania służbowe z osobą ze spektrum autyzmu lub jej najbliższymi, to moment zazwyczaj niezwykle trudny, ponieważ związany jest zazwyczaj z okolicznościami wyjątkowymi – na które nikt nie został przygotowany.

Dziękujemy za pomoc wszystkim osobom – NIEBIESKIM – którzy wspierali nas swoją wiedzą i doświadczeniem w trakcie trwania całego projektu „NIEBIESKO- NIEBIESCY”.

fiONa